

Asia: VN/24131/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleishuomiot hallituksen esityksestä?

Muonion Matkailu ry yritysverkostoineen näkee, että lain tavoitteena tulee olla liikkumisen ja talouden mahdollistaminen sekä terveysturvallisuus, joka on tasapainossa taloudellisten ja hyvinvointivaikutusten kanssa. Lainsäädännön ei tule tyrehdyttää matkustamista, vaan sen tulee olla ennakoitava, tarkoituksenmukainen ja oikeasuhtainen tavoiteltavaan hyötyyn nähden. Matkustaminen ulkomailta Suomeen tulee mahdollistaa terveysturvallisesti, mutta toisilla toimenpiteillä kuin lakiesityksessä on esitetty. Esityksellä voi olla matkailualoille pitkäkestoisempia negatiivisia vaikutuksia kuin itse lain voimassaoloaika.

Ehdotetut maahantulon edellytykset ovat monimutkaisia ja vaikeasti ymmärrettäviä sekä osin mahdottomia toteuttaa käytännössä. Matkustajien ja matkailutoimijoiden näkökulmasta esitys sisältää erilaisia ehtoja ja aikarajoja. Lakiesityksen edellyttämä toimintamalli on pienessä kunnassa, mutta suuressa matkailukeskittymässä lähes mahdoton toteuttaa taloudellisten ja henkilöstöresurssien näkökulmasta. Terveysturvallinen matkailu on toteutettavissa yksinkertaisemmalla mallilla ja paljon vähäisemmillä resursseilla.

Lakiehdotuksen karanteeniin pohjautuva toimintamalli on ongelmallinen, koska se perustuu käytännössä ryhmäkaranteeniin määrittämiseen tilastollisen riskin perusteella ilman yksilöllistä lääketieteellistä arviota. Ehdotuksen monimutkaisuus ja lakitasolla edellytettävä karanteeni aiheuttavat sen, että ulkomaanmatkailu Suomeen ei tule olemaan kilpailukykyistä muiden kohteiden kanssa matkailun elpymisvaiheessa. Myöskään lakiesityksessä ei ole selkeästi perusteltu, miten on päädytty määrittelemään viipymisen raja-arvot eli enintään 3 vrk, 4–6 vrk ja yli 6 vrk.

Lakiesityksessä on jo hieman edellistä HE:tä paremmin huomioitu säädöksen vaikutukset viranomaistoimintaan, mutta vaikutusarviointi matkailun näkökulmasta on puutteellinen. Mm.

kerrannaisvaikutuksia muihin kuin matkailuyrityksiin ja kuntatalouteen sekä sitä kautta kuntien kykyyn tarjota palveluja kuntalaisille ei ole arvioitu. Esim. Muonion matkailutulosta yli 80 % tulee kansainvälisestä matkailusta. Matkailu työllistää 2300 asukkaan kunnassa 200 htv, mikä on koko kunnan 25–64-vuotiaista työllisistä 1/3. Kausityöläisiä on matkailussa saman verran eli 200 henkilöä ja muilla toimialoilla, joihin koronapandemia vaikuttaa kunnassa toiset 200 kausityöläistä. Muonion matkailutulo on noin 43 MEUR, mutta kerrannaisvaikutukset tätäkin suuremmat esim. matkailun osuus vähittäiskaupan liikevaihdosta on 18 %. Kotimaanmatkailijat eivät ole valitettavasti paikanneet kansainvälisen matkailun jättämää aukkoa, vaan esim. elo-syyskuussa 2020 kotimaisia matkailijoita yöpyi jopa edellisvuotta vähemmän. Taloudellisten menetysten negatiiviset vaikutukset kohdistuvat poikkeuksellisen voimakkaasti matkailualan työntekijöihin ja heidän perheidensä toimeentuloon; kausityöläisiä ei ole pystytty palkkaamaan, vakituista henkilökuntaa on lomautettu ja osa yrityksistä on konkurssiin alla. Matkailun kautta kertyvä verotulo tulee vaikuttamaan myös kunnan kykyyn toimia ja tuottaa hyvinvointia tukevia palveluja. Kunnan työttömyysaste on laskenut viime vuodesta syyskuuhun 2020 mennessä jo 4,1 %. Taloudelliset vaikutukset tulevat näkymään vielä vuosia, jos pitkään rakennetut ulkomaisia asiakkaita palvelevat yritysverkostot ja muut yhteistyöverkostot joutuvat lopettamaan toimintansa sekä ulkomaiset matkanjärjestäjät valitsevat muita matkakohteita. Tilanteen aiheuttamista henkisistä ja fyysistä rasitteista alan toimijoille puhumattakaan.

Esityksemme terveysturvallisen matkailun malliksi on:

- Yhden testin malli, jossa riskimaista saapuvien matkustajien tulee oleskelun kestosta riippumatta esittää todistus negatiivisesta tuloksesta lähtömaatestissä, lääkärin antama todistus sairastetusta mutta parantuneesta covid-19-taudista tai todistus saadusta covid-19-rokotuksesta. Jos heillä ei ole edellä mainittuja todistuksia Suomeen tullessaan, voivat he vaihtoehtoisesti mennä pikatestiin Suomeen saapuessaan.
- Lisäksi edellytyksen toiselle pikatestille maahan tullessa voisi ottaa käyttöön tietyissä tapauksissa, jos lähtömaan koronatilanne muuttuu radikaalisti heikompaan suuntaan 14 päivän välein tarkistettavien epidemiatietojen eli ns. liikennevalomallin perusteella.
- Maahantulijoille tulee ehdottomasti antaa selkeät, yksiselitteiset ja konkreettiset ohjeet terveysturvallisista toimenpiteistä, kuten hygieniä, turvavälit ja vahva suositus kasvomaskin käytöstä sisätiloissa ja liikennevälineissä. THL on todennut, että kasvomaskit estävät erittäin tehokkaasti covid-19 taudin leviämistä.
- Matkailuyritysten tulisi myös laatia terveysturvallisuussuunnitelma hyödyntäen alueellisia ja kansallisia suosituksia.
- Pikatestikapasiteettia tulee lisätä laajasti kattamaan koko maan tarpeet. Taudin leviämisen estämisessä tärkeäksi ja tehokkaaksi keinoksi on käytännössä osoittautunut nopea testituloksen saaminen, joka mahdollistaa nopean jäljittämisen altistustapauksissa. Pikatestaus on matkailun näkökulmasta ainoa mahdollinen tapa testata.
- Vähimmäisvaatimuksena tulevalle mallille on nostaa, yli 3 vuorokauden mutta korkeintaan 6 vuorokauden, maassaolorajaa vähintään 7 vuorokauteen

Lakiesityksessä mainittujen muiden EU-maiden linjausten ja komission ehdotusten huomiointi on tärkeää.

Mahdollistavatko toimenpiteet riittävästi ulkomaan matkailijoiden saapumisen Suomeen?

Ehdotetut toimenpiteet eivät mahdollista kuin pienen matkailijamäärän saapumisen Suomeen, eivätkä ne ole tarkoituksenmukaisia. Toimenpiteet voivat nostaa matkan hintaa kohtuuttomasti lähtömaassa ja aiheuttaa sekä lähtömaan että Suomen matkailuyrityksille kohtuuttomia kustannuksia esim. viimehetken peruutusten takia. Myös ennakkotestaus enintään 48 h ennen matkaa voi olla joissakin maissa käytännössä mahdoton toteuttaa testituloksen saamisen näkökulmasta. Toimenpiteiden toteuttaminen vaatii myös esimerkiksi lentoliikenteen ja matkailutoimijoiden tuotantoprosessien uudelleen järjestämistä. Suomen houkuttelevuus matkakohteena voi myös kärsiä pitkään epidemian jälkeen asiakasvirran suuntautuessa muualle, jos emme käytä testaukseen pohjautuvaa maahantulostrategiaa sekä selkeitä ja ennakoitavia maahantulosääntöjä.

Monet alueemme kansainvälisistä matkailijoista viettävät alueella viikon eli yli 6 vuorokautta johtuen mm. siitä, että kyseisestä kohteesta lennetään kerran viikossa Suomeen. Kansainvälisten matkailijoiden keskiviipymä Muoniossa on lähes 6 vrk. Esimerkiksi päämarkkinoidemme keskiviipymä on yli 6 vrk sesonkikuukausina. Kysyntä myös kahden viikon matkoille on kasvanut. Emme näe, että esimerkiksi yli 6 vuorokauden matkoja tullaan tekemään Suomeen, jos esitys tulee voimaan. Tilauslennnoilla saapuvat matkailijat viipyvät pääosin 7 vrk, mutta iso osa matkailijoista saapuu myös esimerkiksi reittilennnoilla Helsingin kautta Kittilään, jolloin Suomessa oloaika voi venyä 8-10 vuorokauteen jatkolentojen ja mahdollisen väliyöpymisen takia.

Ulkomaisten matkailijoiden maahantulon mahdollistamisessa on tärkeää yksinkertaiset, mutta terveysturvallisuuden kannalta riittävät menettelyt, ohjeet sekä selkeä viestintä. Yhden negatiivisen testin sekä lääkärin antama todistus sairastetusta mutta parantuneesta covid-19-taudista tai todistus saadusta covid-19-rokotuksesta, tulisi pääosin mahdollistaa kaiken pituiset viipymät Suomessa yhdistettynä muihin terveysturvallisuuteen liittyviin toimenpiteisiin ja erittäin matalan kynnyksen pikatestausmahdollisuuteen kaikilla alueilla Suomessa. Lisäksi huomioiden erityisen pahassa epidemiatilanteessa olevien maiden matkustajien uudelleen testaus maahantulon yhteydessä pikatestauksella.

Vaikka covid-19 tautitilanne tällä hetkellä estää matkustamista useista lähtömaista, on tärkeää, että matkustukseen liittyvät säännöt ovat selkeät, valmiina hyvissä ajoin ja viestintä tehokasta jo ennen kuin matkailun lähtömaiden rajoitukset alkavat poistua. Heti kun tämä tapahtuu, kilpailu matkakohteiden välillä on erittäin kovaa. Sekä yksittäiset matkustajat että matkanjärjestäjät suunnittelevat hyvissä ajoin tulevia matkojaan. Matkanjärjestäjät suunnittelevat mieluummin tuotantoaan sellaisiin matkakohteisiin, jotka ovat rajoitustoimenpiteiden osalta mahdollisimman ennakoitavia ja näin ollen taloudellisesti riskittömämpiä. Tämän vuoksi ehdotetulla lakiesityksellä on paljon pidempiaikaisia vaikutuksia kuin lain voimassaoloaika.

Ovatko toimenpiteet riittäviä matkailun terveysturvallisuuden takaamiseksi?

Esitetyt toimenpiteet ja säännöt ovat ylimitoitettuja ja monimutkaisia.

Terveysturvallisen matkustuksen ja covid-19 taudin leviämisen estämisen tulisi perustua tehokkaaseen ja nopeaan pikatestausstrategiaan, kuten monet maat ovat jo tekemässä.

Ovatko ehdotetut toimenpiteet välttämättömiä tartuntataudin leviämisen estämiseksi Suomessa ja terveysturvallisuuden lisäämiseksi matkailualalla?

Ehdotetut toimenpiteet tulevat työllistämään ja hankaloittamaan terveysturvallisen matkailun toteuttamista. Jokaisen yrityksen ja alueen tulisi lisäksi laatia terveysturvallisuussuunnitelma, jolla mahdollisia riskejä pystytään arvioimaan, ennakoimaan ja tarvittaessa tartunnan ilmaantuessa toimimaan suunnitellusti ja tehokkaasti.

Tartuntataudin leviämisen estämiseksi ja terveysturvallisuuden lisäämiseksi matkailualalla karanteeni ja monimutkaiset testausäännökset eivät ole välttämättömiä. Terveysturvallisia matkailun toimintamalleja on kehitetty maailmalla hyvin tuloksin. Myös meillä Muoniossa on onnistuttu jo toteuttamaan, hyvin kokemuksiin, terveysturvallinen ns. kuplamalli liittyen mm. kansainvälisiin hiihtäjiin. Kattava kasvomaskien käyttö sekä hygienia- ja muut terveysturvalliset toimenpiteet sekä niistä tehokkaasti ja selkeästi viestiminen laskevat mahdollisen tartuntavaaran minimiin.

Miltä toimenpide-ehdotukset vaikuttavat Suomen terveydenhuollon kapasiteetin riittävyyden näkökulmasta?

Esitetyt toimenpiteet sitoisivat erittäin paljon kunnan terveydenhuollon resursseja ja voisivat pahimmillaan viedä kohtuuttomasti resursseja myös perusterveydenhuollosta, johon koronapandemia on jo tähän mennessä synnyttänyt kaikissa kunnissa terveydenhuollon jonoja ja korjausvelkaa.

Lakiesityksessä olisi vielä tarkemmin arvioitavat kuinka paljon esitetyt testaus- ja karanteenimallit vaikuttavat perusterveydenhuollon ja sairaanhoidon taloudellisiin ja henkilöresursseihin. Pienillä, erityisesti lentoasemapaikkakunnilla kuten Kittilässä, Enontekiöllä ja Inarissa, tulee olemaan todellisia resurssihaasteita mallin toteuttamisessa.

Onko esityksessä määritelty tarkoituksenmukaisesti ja perustellusti ne henkilöryhmät, joihin väliaikaisia säännöksiä ei sovellettaisi?

Väliaikaisia säännöksiä tulisi soveltaa myös välttämättömiin ammatinharjoittajiin (ml. urheilijat), jotka tulevat kutsuttuna vierailemaan Suomeen ja jotka noudattavat kutsujan terveysturvallisia toimintaohjeita.

Vesterinen Nina
Muunion Matkailu ry